CZU: 342.849.13:327.58(478) https://doi.org/10.59295/pas2025.07

VOTUL PRIN CORESPONDENȚĂ: OPORTUNITĂȚI ȘI RISCURI DE APLICARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN LUMINA PRACTICILOR INTERNAȚIONALE ȘI NAȚIONALE

Igor BUCATARU[11]

Abstract. ***This article examines the opportunities and risks associated with the implementation of postal voting in the Republic of Moldova, drawing on both international experiences and the current national context (national elections 2024 and 2025). The introduction of postal voting represents an important step toward expanding electoral participation and ensuring the inclusiveness of the democratic process. The study explores how postal voting could enhance accessibility for citizens residing abroad and for those facing mobility constraints, while also identifying potential challenges related to security, voter identification, and the integrity of ballot transmission. By analyzing comparative practices from European and non-European states, the research highlights best models that could inform Moldova's electoral reform agenda. At the same time, it emphasizes the need for robust institutional capacities, transparent procedures, and public trust to prevent fraud and manipulation. The findings suggest that the adoption of postal voting in Moldova requires a careful balance between innovation, administrative preparedness, and safeguards to protect the secrecy and authenticity of the vote.***

Keywords: *postal voting; electoral reform; voter accessibility; diaspora voting; election integrity; ballot security; voter identification; democratic participation; electoral administration; comparative electoral systems; remote voting; Republic of Moldova; electoral trust; electoral modernization.*

Argument în favoarea mecanismelor alternative de vot pentru Republica Moldova. Alegerile prezidențiale din 2020 și cele din 2024 au marcat un moment de referință pentru participarea electorală a cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotare. În turul al doilea al scrutinelor au fost înregistrați 263.177, respectiv, 329.916 de alegători din diasporă, ceea ce reprezintă aproape 20% din numărul total al participanților la vot, fiind vorba de cele mai înalte prezențe înregistrată în afara țării din 1994 încoace.

Deja la alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025 procesul de votare peste hotare s-a desfășurat în 301 de secții de votare, iarăși un număr record pentru procesul electoral din Republica Moldova. În contextul în care Comisia Electorală Centrală (CEC) a constituit cel mai mare număr de secții din istoria alegerilor naționale, organizarea scrutinului a fost marcată de dificultăți logistice semnificative. Cel mai simplu exemplu este că procesul de certificare a funcționarilor electorali s-a prelungit cu circa 20 de zile, desfășurându-se până pe data de 26 septembrie, cu o zi înainte de alegeri. Altfel spus, pe 26 septembrie încă nu fusese finalizat procesul de completare a birourilor electorale ale secțiilor de votare.

Creșterea constantă a numărului de alegători moldoveni aflați peste hotare face tot mai dificilă asigurarea dreptului la vot exclusiv prin intermediul secțiilor de votare fizice.

[11] Conferențiar universitar, Univrsitatea de Stat din Moldova E-mail: igor.bucătaru@usm.md…

Întrucât numărul acestora nu poate fi extins la infinit, devine evidentă necesitatea introducerii unor mecanisme alternative de vot, care să respecte principiile fundamentale ale votului secret, universal și liber exprimat.

În aceste condiții în calitate de soluție apare necesitatea implementării mecanismelor alternative de vot, care ar crea condiții suplimentare de vot pentru cetățenii din diasporă. Printre soluțiile propuse s-au numărat extinderea duratei de votare (de exemplu, pe durata a două zile) și introducerea metodelor alternative de vot – votul prin corespondență, votul anticipat sau votul electronic.

Adoptarea noului Cod Electoral în 2022 a reprezentat un pas important în direcția modernizării procesului electoral, prin instituționalizarea votării pe durata a două zile. În același timp, deși Comisia Electorală Centrală a susținut activ ideea implementării votului prin Internet, această opțiune nu a întrunit consens politic, în principal din cauza riscurilor de securitate cibernetică și a contextului regional instabil marcat de războiul hibrid.

Experiențe internaționale de implementare a votului prin corespondență. În contextul tendințelor descrise mai sus, votul prin corespondență se conturează drept o alternativă mai realistă și mai sigură. Această formă de vot se bazează pe transmiterea buletinelor de vot prin intermediul serviciilor poștale, fie în interiorul țării, fie între state, oferind posibilitatea exercitării dreptului de vot în condiții de distanță geografică, dizabilitate, constrângeri profesionale sau situații excepționale, cum ar fi pandemia COVID-19.

În ultimele decenii, numeroase state au extins formele tradiționale de participare electorală, introducând mecanisme alternative de votare care să răspundă nevoilor societăților tot mai mobile și digitalizate. Dintre acestea, votul prin corespondență (mail voting sau postal voting) s-a impus ca una dintre cele mai frecvente și mai sigure metode utilizate pentru a facilita participarea alegătorilor care nu pot fi prezenți fizic la secțiile de votare.

Experiențele internaționale arată că votul prin corespondență poate spori accesibilitatea procesului electoral, contribuind la creșterea participării și consolidarea principiului universalității votului. Totuși, succesul implementării depinde de un cadru normativ clar, de capacitatea administrativă a autorităților electorale și de nivelul de încredere publică în integritatea procesului.

Conform bazei de date a organizației IDEA International, care analizează practicile electorale din aproximativ 216 state, 73% dintre țări permit o formă de vot din străinătate. Dintre acestea, 109 state utilizează votul în secțiile diplomatice sau consulare, iar 53 de state aplică votul prin corespondență. În Uniunea Europeană, 13 state membre oferă această posibilitate, fapt ce confirmă viabilitatea și compatibilitatea acestui mecanism cu standardele democratice internaționale (European elections, 2024).

Pornind de la aceste evoluții sunt de părere că subliniez importanța extinderii accesului la vot pentru alegătorii aflați peste hotare, inclusiv prin adoptarea și implementarea votului prin corespondență. Totodată, sunt de părere că orice metodă alternativă de vot trebuie introdusă cu respectarea strictă a prevederilor constituționale, a standardelor internaționale și a principiilor de transparență și securitate electorală. În acest sens, este esențială o analiză detaliată a cadrului normativ propus, inclusiv în ceea ce privește aspectele de logistică electorală, protecția datelor personale și integritatea procesului de numărare a voturilor.

Practicile internaționale arată că nu există un model unic de aplicare a votului prin corespondență. Statele au adaptat procedurile în funcție de contextul juridic, infrastructura poștală, cultura democratică și nivelul de digitalizare. În mod general, pot fi distinse două mari tipuri de aplicare:

– *Votul prin corespondență intern*, destinat alegătorilor aflați în interiorul țării, dar care nu pot vota personal (din motive medicale, profesionale sau de mobilitate).
– *Votul prin corespondență extern*, aplicat în special pentru cetățenii aflați în străinătate (diaspora electorală).

Majoritatea țărilor europene utilizează votul prin corespondență în scop extern, în timp ce unele democrații consolidate, precum Statele Unite sau Elveția, îl aplică la scară largă și pentru alegătorii rezidenți în țară.

În Uniunea Europeană, votul prin corespondență este reglementat diferit de la stat la stat, dar tinde să devină o practică tot mai acceptată. Germania este un exemplu de bună practică în materie de stabilitate și încredere. Votul prin corespondență a fost introdus încă din anii ’50, iar în prezent peste 30% dintre alegători optează constant pentru această metodă. Procedura este simplă: alegătorul solicită buletinul, îl completează și îl expediază în plic sigilat către autoritatea electorală. Toate etapele sunt reglementate strict, iar serviciile poștale joacă un rol esențial în garantarea integrității votului.

Franța aplică votul prin corespondență exclusiv pentru alegătorii din diaspora, iar transmiterea buletinelor este gestionată prin intermediul ambasadelor și consulatelor. În Italia, votul prin corespondență pentru cetățenii rezidenți în străinătate a fost introdus în 2001, iar responsabilitatea organizării revine Ministerului Afacerilor Externe. Sistemul italian a fost apreciat pentru accesibilitate, dar criticat pentru lipsa unui control riguros al listelor electorale din străinătate, ceea ce poate genera riscuri legate de securitatea votului.

În Elveția, votul prin corespondență a devenit forma predominantă de vot, peste 90% dintre alegători utilizând acest mecanism. Succesul elvețian se explică prin încrederea instituțională ridicată, infrastructura poștală performantă și cooperarea între autoritățile locale și cele federale. Procesul este transparent, iar verificarea semnăturilor pe plicurile de vot constituie o garanție importantă a autenticității.

Elaborarea cadrului normativ relevant implementării votului prin corespondență în Republica Moldova. În aprilie 2024, cu doar câteva luni de zile înainte de ziua alegerilor prezidențiale și ale referendumului constituțional, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat Legea cu privire la implementarea parțială a votului prin corespondență (Lege, 2024). Cu referire la conținutul actului normativ, în esență, legea a fost inspirată din experiența internațională în domeniul implementării votului prin corespondență pentru alegătorii din străinătate, și în special din experiența Poloniei. Potrivit procedurilor, plicurile cu voturile exprimate sunt recepționate de către misiunile diplomatice și oficiile consulare de peste hotare, respectiv calea de la alegător la oficialii electorali este una mai scurtă. Decât de exemplu dacă plicurile ar fi fost necesar să revină în Republica Moldova, după exemplul practicilor aplicate de România. Suplimentar, legea a fost avizată, în general pozitiv, și de către Comisia de la Veneția (Opinion, 2024). Totuși, unii experți și reprezentanți ai societății civile au subliniat că dincolo de conținutul legii, există unele rezerve față de calitatea procesului decizional, precum și față de geografia aplicabilității

(Opinia Promo-LEX, 2024). Aspectele problematice pe partea de calitate a procesului decizional se referă la:

- includerea întârziată pe agenda publică a subiectului votului prin corespondență. Includerea tardivă pe agenda publică a subiectului privind votul prin corespondență ridică semne de întrebare asupra predictibilității și coerenței procesului legislativ. Pentru a asigura un cadru normativ consolidat și sustenabil, reglementările electorale nu ar trebui să fie determinate de interese sau circumstanțe politice de moment. În spiritul principiilor statului de drept, introducerea unui nou mecanism de participare la vot, concomitent cu instituirea unor structuri electorale suplimentare, reprezintă modificări majore care nu ar trebui aprobate cu doar câteva luni înaintea începerii perioadei electorale. Argumentele invocate de autorii proiectului pentru justificarea elaborării acestuia par a fi fost la fel de valabile încă din etapa de elaborare a Codului electoral din 2022, semnat, în mare parte, de aceiași autori..
- transparență insuficientă în procesul de elaborare a proiectului de lege. Totodată, procesul de elaborare a proiectului de lege s-a caracterizat printr-un nivel insuficient de transparență. Dacă în cazul pilotării votului prin internet Comisia Electorală Centrală a comunicat public într-o anumită măsură, în ceea ce privește votul prin corespondență nu a existat o informare corespunzătoare. De asemenea, autorii nu au prezentat niciun studiu de fezabilitate, plan de acțiuni, caiet de sarcini sau alte documente relevante pentru implementarea unui mecanism atât de complex;
- lipsa eforturilor pentru asigurarea unui consens național pe subiectul implementării votului prin corespondență. Se remarcă, de asemenea, lipsa demersurilor orientate spre obținerea unui consens național privind introducerea votului prin corespondență. Nu au fost organizate dezbateri sau consultări publice cu partidele politice, societatea civilă sau comunitățile de alegători din străinătate înainte de înregistrarea proiectului de lege. Având în vedere sensibilitatea politică a subiectului, este esențial ca adoptarea unei astfel de măsuri să se bazeze pe discuții largi, transparente și non-populiste, implicând toate instituțiile și actorii relevanți.;

În ceea ce privește aria geografică de aplicabilitate, autorii proiectului din start au limitat numărul de state și nu au mers pe ideea aplicabilității „universale". De principiu, această abordare ar avea logică din perspectiva unei mai bune pregătiri a procesului de vot. Pe de altă parte, nu este bine de limitat accesul pentru majoritatea alegătorilor de peste hotare și de oferit pentru o mică parte.

Într-un final, reieșind din perioada scurtă ce era până la alegerile prezidențiale și referendumul constituțional din 2024, consider că această decizie a fost una justă. Faptul că Comisia Electorală Centrală a elaborat cadrul normativ deja după demararea perioadei electorale, arată că timpul rămas până la alegeri era insuficient pentru o organizare și desfășurare plenară a votului prin corespondență.

CEC a fost impus de situație să pregătească într-un timp scurt cadrul normativ. Parlamentul trebuia să adopte o decizie în sensul implementării votului prin corespondență cu cel puțin un an înainte de alegeri nu doar cu câteva luni.

O concluzie cu privire la adoptarea deciziei de implementare a votului prin corespondență ar fi, că decizia politică trebuia adoptată cu mult mai înainte pentru a oferi posibilitatea organelor electorale și misiunilor diplomatice să se pregătească suficient.

Experiența de aplicare a Republicii Moldova (alegerile prezidențiale 2024 și cele parlamentare din 2025). Republica Moldova a implementat votul prin corespondență la alegerile prezidențiale și referendumul republican constituțional din anul 2024 (Hotărâre CEC, 2025), precum și la alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025 (Raport CEC, 2025).

Retrospectiv, putem conchide că implementarea votului prin corespondență a fost dictată de necesitatea facilitării accesului cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot aflați în străinătate la exercitarea votului și perfecționarea modalităților de organizare a alegerilor în afara țării, dată fiind sporirea numărului de cetățeni aflați peste hotare care participă activ la alegeri. Această metodă alternativă de vot a demonstrat că votul prin corespondență cu siguranță poate contribui la eliminarea diverselor problematici și provocări cu care, de regulă, se confruntă, pe de o parte, organele electorale (aspecte de logistică și amplasare geografică a secțiilor de votare), iar pe de altă parte, cetățenii Republicii Moldova aflați în străinătate (parcurgerea unor distanțe mari și suportarea anumitor cheltuieli în acest sens, rând imens la secțiile de votare). Legea nr. 109/2024 a instituit cadrul normativ de reglementare a principiilor participării la alegeri prin exercitarea dreptului de vot prin corespondență, ca metodă alternativă de vot, procedurile electorale specifice votului prin corespondență (identificarea de la distanță a alegătorului prin mijloace digitale; înregistrarea pentru votul prin corespondență; întocmirea listelor electorale pentru votul prin corespondență; modelul, textul și procedura de completare a buletinelor de vot; conținutul plicurilor cu materialele electorale etc.), precum și atribuțiile organelor electorale care organizează votul prin corespondență. În același timp, art. 1 din legea respectivă statuează că prevederile Codului electoral nr. 325/2022 (Cod electoral, 2022) sunt aplicabile procedurilor electorale aferente votului prin corespondență pentru aspectele care nu sunt prevăzute de prezenta lege.

În ambele situații (atât alegerile prezidențiale din 2024 cât și alegerile parlamentare din 2025) a fost vorba despre o implementare parțială a mecanismului, totuși după prima experiență, pentru anul 2025 numărul statelor, fie și nesemnificativ, dar a fost majorat, de la 6 la 10 state.

Cu referire la alegerile din 2024, votul prin corespondență a fost aplicat pentru cetățenii cu drept de vot aflați pe teritoriul a 6 state: Statele Unite ale Americii, Canada, Regatul Norvegiei, Regatul Suediei, Republica Finlanda și Republica Islanda. Ca și constatare generală, din aceste state, 1 986 de alegători au solicitat votul prin corespondență. Cu toate acestea, numărul alegătorilor a căror cerere a fost acceptată după verificare și cărora le-au fost trimise plicurile cu buletine de vot a fost de 1809. Numărul plicurilor exterioare cu buletine de vot cu opțiunea de vot exprimată prin corespondență în primul tur de scrutin a fost de 1312 (72,52%) și de 1459 (80,65%) în al doilea tur.

Analizând procesul de organizare a votului prin corespondență din 2024 deducem că în general procedurile au fost organizate eficient. Totuși, probabil pe motiv de a nu permite nicio eventuală tentativă de fraudă, consider că o parte dintre procese au fost prea formalizate. În special este vorba despre procedura de numărare a plicurilor și a

buletinelor de vot. Chiar dacă numărul total de voturi nu a fost prea mare perioada de timp de numărare a acestora a fost exagerată.

Analiza documentelor de raportare elaborate de Comisia Electorală Centrală, precum și rapoartele de observare ale misiunilor de observare, putem deduce mai multe concluzii și recomandări referitoare la implementarea votului prin corespondență.

Primordial, în calitate de concluzie generală, aș menționa că implementarea votului prin corespondență în Republica Moldova reprezintă un pas important în diversificarea mecanismelor de participare electorală, în special pentru cetățenii aflați peste hotarele țării. Experiența pilotării acestui mecanism a evidențiat nu doar oportunitățile pe care le oferă pentru incluziunea electorală, ci și o serie de constrângeri administrative, tehnice și normative care necesită ajustări sistemice. În continuare voi sintetiza principalele propuneri formulate de către autoritățile electorale și identifică direcțiile de consolidare a cadrului legal și procedural pentru aplicarea durabilă a votului prin corespondență.

Una dintre cele mai stringente recomandări a vizat *revizuirea termenelor de constituire a organelor electorale inferioare și de înregistrare a candidaților*. Prevederile Codului electoral la scrutinele din 2024 a arătat că termenele care permit înregistrarea candidaților cu 23 de zile înainte de scrutin, generează dificultăți în transmiterea la timp a materialelor și echipamentelor electorale către birourile responsabile de votul prin corespondență și către alegători. În condițiile în care expedierea plicurilor de vot trebuie să înceapă cu 20 de zile înainte de alegeri, fereastra operațională de doar câteva zile este insuficientă pentru asigurarea unui proces logistic complex, mai ales atunci când transportul internațional este implicat.

Drept rezultat, înainte de alegerile din 2025, termenele de organizare a procesului de înregistrare a concurenților au fost modificate de către legislator la propunerea Comisiei Electorale Centrale. S-a reușit extinderea termenului-limită de înregistrare a alegătorilor pentru votul prin corespondență de la 45 la 55 de zile înaintea scrutinului. Această ajustare a permis respectarea termenelor aferente constituirii secțiilor de votare distincte, tipăririi buletinelor, formării listelor electorale și expedierii materialelor.

Totuși experiența alegrilor din 2025 au arătat că doar ajustarea anumitor termene nu este o garanție a prelungirii etapei de înregistrare a alegătorilor. De exemplu, faptul că nu s-a reușit de înregistrat concurenții în termene legale, urmare a contestării de către pretendenți a deciziilor CEC a întârziat procesul de transmitere a buletinelor de vot către alegători.

Un aspect central al *modernizării procesului electoral îl constituie înregistrarea electronică a alegătorilor, prin utilizarea semnăturii digitale*. Această măsură ar contribui la creșterea securității și integrității datelor electorale, reducând riscurile de dublă înregistrare sau de manipulare a listelor. Totodată, pentru a evita confuzia între înregistrarea prealabilă generală și cea specifică votului prin corespondență, este necesară crearea unui modul digital distinct în cadrul Sistemului Informațional Electoral Central (SI „Vot prin corespondență”). Acesta ar trebui să gestioneze separat fluxul electoral – de la înscrierea alegătorilor, până la procesarea rezultatelor – reluând procedurile pentru fiecare scrutin în parte. La alegerile din 2025, spre deosebire de cele din 2024 s-a reușit crearea unei platforme separate, dedicate procesului de înregistrare a alegătorilor pentru

vot corespondență. Pe viitor aceasta va fi necesar să fie dezvoltată și mai mult pentru a face față unui proces de înregistrare cu mult mai incluziv.

În cadrul pilotării votului prin corespondență, s-a constatat necesitatea *stabilirii unor intervale de timp mai clare între închiderea sistemului informațional și transmiterea materialelor către Ministerul Afacerilor Externe (MAE)*. Se recomandă un interval tampon de 2–3 zile între aceste etape, pentru a permite verificarea listelor, pregătirea pachetelor, tipărirea etichetelor și sigilarea plicurilor.

O altă propunere relevantă constă *în pregătirea plicurilor de vot în Republica Moldova, de către funcționarii consiliilor electorale de circumscripție (CECE II),* cu expedierea ulterioară către birourile electorale distincte din străinătate. Această practică ar eficientiza logistica și ar permite un control mai riguros asupra procesului de ambalare. Totodată, este recomandată crearea unei rezerve de 10% din numărul total de plicuri, pentru situații neprevăzute sau pierderi în procesul de transport. Totuși, și experiența anului 2025, de rând cu cea a anului 2024, a demonstrat că CECE II încă nu dispune de resurse umane suficient de pregătite pentru a asigura pregătirea logistică pentru transmiterea materialelor. Rolul CEC rămâne a fi unul foarte important.

Sistemul electronic MPass, destinat autentificării utilizatorilor implicați în procesul electoral, a generat dificultăți tehnice, întrucât doar președinții birourilor electorale dispun de semnătură electronică. În practică, sistemul trebuie adaptat pentru a fi utilizat de toți membrii biroului, cu roluri și niveluri de acces clar definite. Dificultățile, care de altfel au determinat prelungirea nejustificată a termenului de numărare, au fost atestate atât în 2024, cât și în 2025. În plus, Potrivit CEC, MPass nu funcționează uniform în toate țările lumii, ceea ce ridică probleme privind implementarea votului prin corespondență în anumite state. Selectarea țărilor-pilot trebuie, prin urmare, să țină cont de compatibilitatea tehnologică și de infrastructura digitală locală.

Într-o perspectivă evolutivă, experiența alegerilor parlamentare din anul 2025 poate fi apreciată drept mai reușită comparativ cu cea din 2024, fapt care relevă un progres semnificativ în consolidarea proceselor electorale și induce o percepție pozitivă privind dezvoltarea democratică. Astfel, la scrutinul parlamentar din 28 septembrie 2025, cetățenii Republicii Moldova din zece state – Statele Unite ale Americii, Canada, Regatul Norvegiei, Regatul Suediei, Republica Finlanda, Republica Islanda, Japonia, Republica Coreea, Uniunea Australiei și Noua Zeelandă – au avut posibilitatea de a-și exercita dreptul de vot utilizând metoda alternativă a votului prin corespondență.

Pe parcursul perioadei de înregistrare, care s-a desfășurat până la cel târziu 45 de zile înainte de data alegerilor, în aplicația destinată votului prin corespondență s-au înregistrat 2.606 alegători. Dintre aceștia, 13 persoane au solicitat anularea cererii de înregistrare până la expirarea termenului-limită, după cum urmează: SUA – 2 anulări, Canada – 2, Republica Finlanda – 6, Islanda – 2 și Uniunea Australiei – 1 anulare. Astfel, numărul final al alegătorilor înregistrați a fost de 2.593, distribuiți astfel: Statele Unite ale Americii – 1.397, Canada – 680, Regatul Suediei – 166, Regatul Norvegiei – 109, Republica Finlanda – 115, Islanda – 36, Uniunea Australiei – 56, Japonia – 14, Republica Coreea – 13 și Noua Zeelandă – 7.

În procesul de verificare a identității alegătorilor, Comisia Electorală Centrală (CEC) a notificat persoanele ale căror date erau incomplete sau neconforme, solicitând

actualizarea acestora pentru a asigura identificarea corectă. Alegătorii au fost informați prin mesaj electronic despre rezultatul verificării, fiind explicate, după caz, motivele pentru care identificarea nu a fost posibilă.

Secțiile de votare pentru votul prin corespondență au fost organizate în incinta misiunilor diplomatice și a oficiilor consulare ale Republicii Moldova din statele menționate. În orașele Washington (SUA), Ottawa (Canada), Stockholm (Regatul Suediei) și Tokyo (Japonia) au fost constituite secții de votare distincte, destinate atât exercitării votului în incintă, cât și procesării voturilor exprimate prin corespondență.

După încheierea perioadei de verificare a cererilor de înregistrare, CEC a întocmit listele electorale pentru votul prin corespondență, conform informațiilor din subsistemul informațional dedicat. Repartizarea alegătorilor a fost următoarea:

- Secția de votare nr. 38/298 Washington – 1.339 alegători;
- Secția de votare nr. 38/299 Ottawa – 641 alegători;
- Secția de votare nr. 38/300 Stockholm – 406 alegători;
- Secția de votare nr. 38/301 Tokyo – 86 alegători.

După expirarea perioadei de depunere a cererilor de excludere, în listele electorale au rămas incluși 2.469 alegători. Ulterior, birourile electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență au procedat la sistematizarea, împachetarea și expedierea plicurilor conținând materialele electorale către alegători. În total, au fost expediate 2.469 plicuri către alegători din cele patru secții de votare.

În conformitate cu Instrucțiunea privind procedura de numărare, totalizare, centralizare a rezultatelor și transmiterea materialelor votării prin corespondență, aprobată prin Hotărârea CEC nr. 3654/2025, la expirarea termenului de votare prin corespondență (ziua de vineri precedentă zilei alegerilor, după ora 18.00), birourile electorale au constatat numărul plicurilor recepționate, pe baza informațiilor din listele electorale și din subsistemul informațional. Rezultatele au fost consemnate într-un proces-verbal de constatare, după care, în ziua alegerilor, birourile electorale au procedat la numărarea și totalizarea voturilor exprimate prin corespondență, întocmind procesul-verbal final privind rezultatele votării.

Rata de participare a alegătorilor prin corespondență, calculată în funcție de numărul plicurilor exterioare recepționate în termenul stabilit, a fost de 83,31%, un indicator superior celui înregistrat în 2024. În total, au fost primite 2.055 plicuri, însă în cadrul procesului de verificare s-a constatat, într-un singur caz, prezența a trei buletine de vot într-un plic exterior. În consecință, numărul alegătorilor de la care s-au recepționat plicurile în termen s-a ridicat la 2.057 din totalul celor 2.469 plicuri expediate (83,31%).

Concluzii generale. Rezultatele aplicării votului prin corespondență pentru anumiți alegători din străinătate pe parcursul alegerilor din 2024 și 2025, în opinia autorului, confirmă un nivel crescut de interes și implicare civică a cetățenilor aflați în străinătate, precum și o îmbunătățire vizibilă a eficienței administrative în gestionarea procesului de vot prin corespondență. În pofida provocărilor tehnice și logistice inerente unei metode de vot aflate încă în fază de consolidare, experiența alegerilor din 2025 reprezintă un pas important către diversificarea și modernizarea mecanismelor de participare electorală în Republica Moldova.

În contextul consolidării cadrului normativ, este important de menționat recomandarea Comisiei de la Veneția din Opinia adoptată la 21–22 iunie 2024, potrivit căreia votul prin corespondență ar trebui stabilit ca metodă permanentă după alegerile parlamentare din 2025, pentru a asigura respectarea principiilor stabilității și securității juridice. Astfel, eventualele modificări ale Codului Electoral ar trebui operate deja în anul 2026, după finalizarea scrutinului parlamentar.

Comisia Electorală Centrală, dar în special Parlamentul, trebuie să nu lase pe mult timp adoptarea unei decizii strategice privind implementarea totală a votului prin corespondență. Anul 2026 este unul optim, pe parcursul căruia să fie clar cum se procedează mai departe. Nu trebuie de repetat greșeala anului 2024, când s-a așteptat ultimul moment.

Analiza de față evidențiază că eficiența votului prin corespondență depinde esențial de claritatea normativă, capacitatea logistică și compatibilitatea tehnologică a instituțiilor implicate. Reformele propuse urmăresc crearea unui cadru sustenabil, bazat pe planificare anticipată, digitalizare sigură și transparență procedurală.

Implementarea etapizată și fundamentată juridic a votului prin corespondență va permite Republicii Moldova să se alinieze bunelor practici internaționale, menținând în același timp principiile fundamentale ale procesului electoral – universalitatea, egalitatea și secretul votului.

Consider că votul prin corespondență trebuie aplicat în continuare. În acest sens recomandările principiale vizează:

- Adoptarea pe parcursul anului 2026 a cadrului normativ relevant votului prin corespondență, pentru a permite implementarea în termene optime a acestuia.
- Aplicarea „universală” a votului prin corespondență pentru votul din străinătate.
- Simplificarea anumitor proceduri care ar permite eficientizarea prelucrarea și numărarea voturilor, în condițiile păstrării securității și secretului votului.

BIBLIOGRAFIE:

European elections 2024. Voting from abroad in European Parliament elections. BRIEFING. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751457/EPRS_BRI(2023)751457_EN.pdf (accesat la 06.09.2025)

Lege nr. 109 din 26.04.2024 privind implementarea parțială a votului prin corespondență, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143143&lang=ro (accesat la 03.09.2025)

Opinion on the Law on the partial implementation of the postal vote, Republic of Moldova,- approved by the Council for Democratic Elections at its 80th meeting (Venice, 20 June 2024) and adopted by the Venice Commission at its 139th Plenary Session (Venice, 21-22 June 2024) CDL-AD(2024)022-e, https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2024)022-e (accesat la 06.09.2025)

Opinia Asociației Promo-LEX (2024) cu privire la proiectul de Lege privind pilotarea votului prin corespondență, nr. 65 din 01.03.2024. https://promolex.md/wp-content/uploads/2024/03/Opinie_Promo-LEX_Vot_corespondenta.pdf (accesat la 09.09.2025)

Hotărâre CEC nr. 3328 din 16.01.2025 cu privire la aprobarea Raportului privind implementarea parțială a votului prin corespondență, ca metodă alternativă de vot la referendumul republican constituțional și alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 20 octombrie 2024. https://a.cec.md/ro/cu-privire-la-aprobarea-raportului-privind-implementarea-partiala-a-votului-2751_112186.html (accesat la 10.09.2025)

RAPORT cu privire la rezultatele alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 aprobat prin Hotărâre CEC nr. 4153 din 5 octombrie 2025. https://a.cec.md/ro/pentru-aprobarea-raportului-cu-privire-la-rezultatele-alegerilor-parlamentare-di-2751_115477.html (accesat la 03.09.2025)

Codul electoral al Republicii Moldova nr. 325 din 08.12.2022. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=148963&lang=ro (accesat la 14.09.2025)